

Prečo moje dieťa píše diktáty s problémami?

Mnohé deti majú v dnešnej dobe problémy a obtiaže v čítaní a písaní diktátov, v prepise textu, opise z tabule. Často je to pripisované lenivosti detí, nepozornosti, nesústredenosti, nedostatku učenia sa v škole alebo naopak množstvu učiva, ktoré nie je dostatočne osvojené a upevnené v škole.

Aby sme pochopili, prečo vznikajú tieto problémy, skúsime sa pozrieť na to z druhej strany – čo všetko potrebujú deti k tomu, aby si dobre osvojili základy čítania a písania a správnej gramatiky, a najmä s chuťou zvládali nároky v škole? Pokúsime sa nájsť odpovede v odborných prameňoch, ktoré sa danou problematikou zaoberajú.

Zdrojom pravopisných znalostí detí je predovšetkým znalosť pravidiel, ktoré sa učia v škole. Popritom existuje však aj podvedomé vnímanie zákonitostí v písanej reči, ktoré si dieťa vstúpuje počas čítania a pri vnímaní písaného textu. Naučené vedomosti spolu s automatickým, podvedomým (implicitným) vnímaním pravopisných zákonitostí sú dva hlavné zdroje znalostí o pravopise. Do akej miery si dieťa na týchto základoch vybuduje kvalitné ortografické, teda pravopisné, reprezentácie, ktoré potom vie uplatniť v písanej reči, to závisí najmä od jeho jazykových a kognitívnych (pamäť, pozornosť, vnímanie) schopností a skúseností.

Písaná reč, v akejkoľvek podobe, slúži na zaznamenanie jazykového prejavu a pravopisné schopnosti odzrkadľujú úroveň jazykových schopností dieťaťa, jeho jazykové vedomie a jazykový cit. Vo vývine si dieťa osvojí najprv hovorenú reč, a až po šiestom roku života, keď je takto pripravené, sa zoznamuje s pravidlami písania, teda gramatikou. Preto sú výkony dieťaťa v písanej reči (diktáty, opis písaného textu, prepis tlačeného textu) veľmi citlivým indikátorom stavu jazykového systému dieťaťa – napríklad dyslektické deti alebo deti s prejavmi dyslexie väčšinou dokážu zvládnuť techniku čítania, lebo čítanie je pre nich pomerne jednoduché, ale v písanej reči, keď MUSIA AKTÍVNE uplatniť jazykové a pravopisné znalosti, sa vždy odzrkadľujú ich deficity.

Písanie je náročnejší proces ako čítanie, z týchto dôvodov:

- pri čítaní má dieťa text pred sebou, pred očami teda je percepčne prítomný, môže sa k nemu vrátiť – toto kladie nižšie nároky na krátkodobú, teda pracovnú pamäť. Dieťa si nemusí uvedomovať pravopisné znalosti. Nevyžaduje sa od dieťaťa písomný prejav.
- pri písaní diktátov nastáva tento proces: dieťa počuje slovo, časť vety – to je sluchový podnet, ktorý trvá pár sekúnd. Toto kladie vysoké nároky na krátkodobú, teda pracovnú pamäť. Dieťa nemá text pred sebou. Musí

si uvedomiť hláskovú štruktúru slova (teda presné poradie písmen), musí si aktívne vybaviť z pamäti písmená v takej podobe ako sa píše. Toto všetko si musí podržať v pamäti a zároveň uplatniť pravopisné znalosti, gramatické pravidlá. Dieťa musí nakoniec slová napísať – ide o grafomotorickú realizáciu slov.

- dieťa, ktoré viac číta, má viac príležitostí „napozerať si“ správne písanie slov, vnímať kombinácie písmen, uložiť si tvary slov do pamäti. Týmto spôsobom sa pestuje u detí aj jazykový cit.

Rozhodujúcu úlohu v písanej reči majú jazykové procesy – ide o presnosť sluchovej percepcie. V predškolskom veku zohrávajú kľúčovú úlohu tieto schopnosti z hľadiska budúceho písania:

fonemické uvedomovanie   a   poznanie písmen abecedy

Fonemické uvedomovanie znamená, že dieťa už vie pred vstupom do školy:

- urobiť hláskovú analýzu – teda povie dané slovo po hláskach (napr. slovo DOM, PES)
- urobiť hláskovú syntézu – dokáže spojiť počuté hlásky do slova (d-o-m povie dom)
- vie určiť počet hlások v slove
- vie určiť prvú hlásku
- vie prehodiť poradie hlások v slove (napr. v slove dom prehodí hlásky d – m – o)

TOTO JE ZÁKLAD, s ktorým dieťa prichádza do školy, aby sa naučilo čítať a písať. Samozrejme, dôležitá je aj výdrž, koncentrácia, dobré zrakové vnímanie, dobrá úroveň jemnej motoriky (pier, rúk), pravo-ľavá orientácia.

Problémy vo fonemickom uvedomovaní, oslabená krátkodobá pamäť, narušené rýchle vybavovanie slov z pamäti tvoria tzv. fonologický deficit, často uvádzaný a popisovaný pri deťoch s poruchami učenia alebo u detí s veľkým rizikom porúch učenia.

Poruchy reči v ranom a predškolskom veku sú najspoľahlivejším ukazovateľom a príčinou možných špecifických ťažkostí v čítaní a písaní.

spracovala: Mgr. Anna Nálešníková, špeciálny pedagóg